

Landsbygds Nytt

Nr 2 – 2013 Årgång 12

Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna

Foto: Petra Forsmark

UR INNEHÅLLET:

- Kalendarium
3 sidor med kurser,
studieresor och rådgivning
- Landsbygdsprogrammet
avslutas och ett nytt tar vid
- Jordbrukarstöd – viktiga datum
- Energi
Solcellshotell
Energilots

Äntligen!

...är våren här! Ja, när den här tidningen kommer ut kan vi väl till och med hoppas på att vi känner litet försmak av sommar. Förhoppningsvis vet vi också litet mer i mitten av juni om hur villkoren för nästa jordbrukspolitik kommer att se ut. Du kan läsa mera om det pågående arbetet med nästa landsbygdsprogram på annan plats i tidningen!

En stor del av landsbygdsprogrammets åtgärder handlar om att bidra till att våra miljömål uppfylls. Tyvärr visar alla mätningar på att det är väldigt få av våra miljömål som faktiskt ser ut att uppnås.

I Gävleborgs län klarar vi framför allt av sådana mål där vi gynnas av att vara relativt glest befolkade. Det mål som allra tydligast kan kopplas till de agrara näringarna, målet om ett rikt odlingslandskap, utvecklas i negativ riktning i båda länen. Den odlade arealen minskar, även om minskningen planat ut på senare år, ängar, naturbetesmarker och fåbodemiljöer växer sakta igen på många håll. Självklart kan inte detta ändras enbart med hjälp av landsbygdsprogrammets åtgärder, förändringar i lantbruket påverkas av en lång rad olika faktorer – inte minst av världsmarknadspriser och teknisk utveckling. Men för bevarandet av en del av de allra värdefullaste markerna och miljöerna, de som det kanske inte finns möjlighet att få en ekonomisk lönsamhet i, är nog lands-

bygdsprogrammets ersättningar en viktig nyckel för att få till eller fortsätta ett hävdande. Åtminstone i Gävleborgs län har vi kunnat se att det funnits begränsat intresse för en del åtgärder i nuvarande landsbygdsprogram som skulle kunna bidra positivt till måluppfyllelsen. Varför är det så? Vi tror inte att det beror på att det saknas miljöer att bevara. Är reglerna för krångliga? Eller når vi inte ut med informationen om vilka möjligheter som finns? Finns det ingen som vill göra jobbet? Vi tar gärna emot idéer om hur vi kan öka intresset ännu mer för landsbygdsprogrammets olika möjligheter!

Vi har en spännande tid framför oss, full av förändringar och utmaningar, men först av allt, förhoppningsvis en solig och varm sommar!

Jenny Larsson

Församlingar i södra Dalarna har pekats ut som känsliga för växtnäringsläckage

De områden som pekats ut i Dalarna kommer att få samma regler som tidigare utpekade områden enligt Nitratdirektivet.

De nya reglerna gäller Lagring av stallgödsel, Spridning av gödsel (både stallgödsel och handelsgödsel) samt dokumentation.

Vart fjärde år måste Sverige se över de områden som är nitratkänsliga enligt EU:s Nitratdirektiv. Den senaste översynen innebär att följande församlingar numera ingår som känsliga områden: I Säter kommun ingår Säter, Stora Skedvi och Gustafs församlingar, i Hedemora ingår alla församlingar och i Avesta ingår Folkärna församling. I de känsliga områ-

dena är reglerna kring hantering av gödsel strängare än i områden som inte är känsliga.

Jordbruksverket beskriver de nya reglerna utförligare i sitt växtnäringsbrev från 2013-02-08 på sin hemsida. www.jordbruksverket.se.

Via länken nedan kommer ni direkt till Växtodlingsbrevet. De nya reglerna trädde ikraft den 1 januari 2013 men i nyttillkomna områden som inte tidigare tillhörde känsligt område ska vissa delar börja tillämpas först den 1 januari 2014.

Mer information kan även fås från din kommun.

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/odling/vaxtnaring/radgivningomvaxtnaring/vaxtnaringsbrev/2013nyhetsarkiv/nyakansligaomradenochreglerforfanggrodor.5.1dbcad113c7ffa7b0380008844.html>

Martin Henriksson, 023-818 14
martin.henriksson@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Länsstyrelsen
Gävleborg

Redaktion: Ann Marie Fagerberg, Berit Löfgren, Björn Forsberg, Jenny Larsson, Märta Ohlsson, Kristin Larsson
Ansvarig utgivare: Mats Hindström
Layout: DietmarDesign, Gävle
Tryck: Danagårds grafiska. Upplaga: 6 200 ex.
Adressändringar och prenumerationer:
Kontakta Gisela Kayal 023-818 03, gisela.kayal@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling; Europa
investerar i landsbygdsområden

Dalarna är störst i Sverige!

Ett märkligt påstående då Dalarna bara representerar cirka 7 procent av Sveriges yta. Ändå är det så att nästan hälften av landets lantbrukstaxerade skiften finns i Dalarna. Hur har det blivit så?

En översikt över Floda och Gägnef som tydligt visar skiftesstrukturen före och efter omarrondering.

... har fått barn, som fått barn, som fått barn

Bakgrunden är en sedvänja som har funnits i stora delar Dalarna i flera hundra år. Här har varje arvinge fått del av varje markbit som hört till hemmanet. Marken har sedan delats igen vid nästa arvsskifte och så har det fortsatt. Till slut har det inte längre gått att dela marken fysiskt och man har därför fått så kallade ideella andelar (t ex 1/6, 1/12) i fastigheter i stället.

Idag är cirka 1/3 eller cirka 570 000 ha av Dalarnas produktiva jord- och skogsbruksmark ägosplittrad. Det innebär att fastigheterna vanligtvis består av många små skiften som ofta är långa och smala och i många fall samägda av flera markägare. Den här beskrivna situationen finns nästan inte i Gävleborg.

Omarrondering

Tegskifte, solskifte, storskifte, laga skifte, fastighetsreglering – många namn för samma sak.

Allt eftersom samhälle och lagstiftning förändrats har också benämningarna ändrats. Syftet med åtgärderna har dock alltid varit och är också nu detsamma: att anpassa en otidsenlig fastighetsstruktur till rådande brukningskrav. I de mest ägosplittrade områdena i Dalarna har detta skett, och sker fortfarande, med stora grepp som påverkar hela trakter. I Gävleborg främst genom frivillig förbättring av arronderingen i samband med prövning av förvärv.

Markfunktionen

Mark- eller fastighetsfunktionen på länsstyrelsen är en av delarna i samhällsapparaten som i dag arbetar med att förbättra strukturen på fastighetsindelningen. Ett verktyg man har är bland annat Jordförvärvslagen. Den reglerar vem som får förvärva lantbruksfastigheter och hur. För fysiska personer krävs att man ansöker om förvärvstillstånd i de delar av

länet, som av jordförvärvslagen klassas som glesbygd eller omarronderingsområde. För juridiska personer (bolag m.fl.) krävs alltid tillstånd.

Finns några undantag?

Det finns så klart undantag från lagen. Om man redan äger en del av fastigheten eller om förvärvet sker genom arv eller testamente behövs inget förvärvstillstånd. Detsamma gäller om man köper, byter eller får fastigheten i gåva från föräldrar, mor- eller farföräldrar eller från make/maka. Om man förvärvar en fastighet i ett glesbygdsområde där man varit bosatt de senaste 12 månaderna behöver man inte heller söka förvärvstillstånd. Att tillstånd inte beviljas är ovanligt utanför omarronderingsområden. När det händer är det oftast ”utsocknes” förvärv i glesbygd.

Statens Jordfond

Om en fysisk person får avslag på sin förvärvsansökan kan staten i vissa fall – om säljaren begär – lösa in fastigheten som då hamnar i något som kallas Statens Jordfond. Denna förvaltas av Markfunktionen. I Dalarna består Jordfonden av över 12 000 ha jord- och skogsmark medan Gävleborg endast har 200 ha kvar.

Denna mark används dels för uppbyggnad av markreserv inför omarronderingsprojekt och reservatsbildningar, dels för frivilliga markbytesprojekt.

Håkan Mowitz, 023-818 59
hakan.mowitz@lansstyrelsen.se

Kom ihåg att dokumentera din ekologiska produktion

Ett vanligt fel vid våra kontroller är att dokumentationen för åtaganden inom miljöersättningen för den ekologiska eller kretsloppsriktade produktionen inte är tillräcklig.

Du som har ett åtagande för ekologisk eller kretsloppsriktad produktion måste dokumentera följande saker:

Växtodling:

- Din växtföljd
- Ursprunget och eventuell behandling av ditt utsäde
- Sådatum
- När och hur mycket gödsel du sprider samt dess ursprung
- När, hur mycket och vilka ekologiskt godkända bekämpningsmedel du sprider
- När och vilka manuella bekämpningsmetoder du utför

Djurhållning:

- Betesperioden för de djurslag som omfattas av beteskrav
- Inköpta djurs ursprung
- Foderstater för alla grupper av djur
- Ditt foders ursprung
- Datum för de perioder när djuren tillåts utevistelse
- För slaktsvin och fjäderfä: de datum när djuren tas in i produktion samt när de slaktas

Observera att dessa skötselvillkor gäller även om du bara har eget foder. Du kan ladda hem jordbruksverkets dokumentationsmallar och fylla i årligen.

Du hittar mallarna under villkor för odling respektive djurhållning under miljöersättningen för ekologisk produktion på www.jordbruksverket.se

Viktiga datum för Jordbrukarstöden 2013

15 juni

- Är sista dag att göra ändringar i din ansökan som gör att ditt stödbelopp ökar, förutsatt att Länsstyrelsen inte meddelat dig att du ska kontrolleras. Ändringar i din ansökan som gör att ditt stödbelopp minskar kan du, förutsatt att du inte aviserats om kontroll, göra fram till Länsstyrelsen fattar beslut om utbetalning.
- Din underskriftssida för SAM-ansökan måste ha kommit in till Länsstyrelsens inskanningscentral i Östersund detta datum.
- För dig som planerar att ta över delar av ett annat företag ska ansökan om övertagande ha kommit till Länsstyrelsernas inskanningscentral i Östersund.

- Det är sista dag att ta emot stödrätter från andra lantbrukare förutsatt att du hade minst 4 stödrätter 18 april 2013.
- Har du certifierad produktion kan du komplettera din SAM-ansökan med detta fram till detta datum.

30 juni

- Sista dag att så din gröda om du ansöker om miljöersättning.
- Du ska ha kommit in med din växtodlingsplan om du söker miljöersättning för miljöskyddsåtgärder.
- Sista dag att inkomma med underskriftssida för ändringar gjorda t.o.m. 15 juni

Du som har betesmarker och uppfyller villkoren får ett tilläggsbelopp på dina stödrätter i år.

Tilläggsbelopp på stödrätterna för lantbrukare med betesmark

Jordbruksverket kommer att fördela 10 miljoner kronor från nationella reserven i tilläggsbelopp på vissa lantbrukares stödrätter 2013.

För att få tilläggsbeloppet måste du haft stödrätter för minst 4 hektar vid sista ansökningsdag 2013 samt redovisat betesmark godkänd för gårdsstödet i din SAM-ansökan 2012. Du behöver inte ansöka om tilläggsbeloppet utan det fördelas ut på de lantbrukare som har rätt

till det. Enligt Jordbruksverkets beräkningar kan det handla om 15-25 Euro för varje hektar godkänd betesmark eller slätteräng. Förhoppningen med tilläggsbeloppet är att värdefulla betesmarker ska underhållas och bevaras.

Det nya landsbygdsprogrammet

Enligt de uppgifter vi fått hittills kommer det nya landsbygdsprogrammet att starta 2014. De stöd som motsvarar dagens direktstöd (gårdsstöd, och stöd för kvalitetscertifiering och mervärden i jordbruket) och dagens miljöersättningsar kommer dock inte att starta förrän 2015. Vi vet ännu inte hur de miljöersättningsåtaganden som går ut 2013 kommer att hanteras. Sannolikt kommer lantbrukarna, som tidigare år, få ett erbjudande om att förlänga sina åtaganden med ytterligare ett år. Mer information kommer från Jordbruksverket när de tagit beslut i frågan.

Kom ihåg den nya adressen

Som vi berättade om i förra numret av Landsbygdsnytt så har samtliga Länsstyrelser i hela landet börjar använda ett e-arkiv. Detta innebär att samtliga pappershandlingar som rör jordbrukarstöden ska skickas till en inskanningscentral i Östersund. Observera att detta inte gäller projekt- och företagsstöden samt miljöinvesteringar inom utvald miljö. Papper som hör till dessa stöd ska fortfarande skickas till respektive Länsstyrelse. Du hittar din adress nedan:

Länsstyrelsen i Dalarnas län

FE 2
839 81 Östersund

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

FE 4
839 81 Östersund

Kontakt Gävleborg:

Jordbrukarstödsenheten
010-225 10 00

Kontakt Dalarna:

Jordbrukarstödsfunktionen
023-818 50 (telefontid kl. 8-12)

Är du primärproducent?

Under 2013 kommer Länsstyrelsen Gävleborg att prioritera kontroller av primärproduktion. Berör det dig?

Primärproduktion

Livsmedelslagstiftningen omfattar primärproduktion och primärprodukter. Det berör dig som till exempel har mjölkproduktion, äggproduktion, uppfödning av köttjur, spannmålsodling men även jakt och fiske, bär och svamp, tillverkning av honung med mera. Det omfattar även transport, lagring och hantering av primärprodukter.

Du måste registrera din verksamhet

Är du livsmedelsföretagare inom primärproduktionen måste du registrera din verksamhet i det län där du huvudsakligen bedriver din verksamhet. Vilken myndighet ska du då vända dig till? Själva primärproduktionen registrerar du hos Länsstyrelsen. Verksamheter som till exempel slakterier, äggpackerier och vilthanteringsanläggningar registrerar du hos Livsmedelsverket. Har du kanske ett gårdsmejeri, kvarn eller en gårdsbutik registrerar du dig hos din kommun. Gränsdragningen mellan dessa olika verksamheter är inte alltid solklar. Du kan också behöva registrera dig hos flera myndigheter. Vissa undantag finns också för dig som levererar små mängder egna primärprodukter. Kontakta gärna länsstyrelsen om du är osäker.

Som nötköttsproducent måste du registrera din primärproduktion hos Länsstyrelsen. Foto: Petra Forsmark

Vad kontrollerar Länsstyrelsen hos dig som primärproducent?

Spårbarhet, hygien och journal

Vad det gäller kött- och spannmålsproducenter så kontrolleras att det finns dokumenterat till vem djur eller spannmål har levererats, att produkterna är märkta på rätt sätt och att det finns rutiner för om man behöver återkalla något man levererat. Vi tittar också på att farliga ämnen förvaras korrekt och att inte skadedjur kommer åt dina primärprodukter. Lokaler och utrustning som används ska vara rena och kunna desinficeras vid behov. Det ska finnas hygienrutiner för personal och vattenkvaliteten ska vara lämplig. Dokumentation om vilka läkemedel djuren fått eller vilka växtskyddsmedel som använts ska också finnas.

Hos mjölkproducenter kontrollerar vi även att det finns rutiner för att mjölken kommer från friska djur. Vi tittar på att kylutrustningen fungerar och att ytor som kommer i kontakt med mjölken är släta, tvättbara och väl underhållna. Du ska kunna visa att djuren bara behandlats med godkända preparat och att karensbestämmelserna följs.

Detta är ett axplock av vad vi kontrollerar. Varför gör vi då dessa kontroller?

Jo, för att säkerställa att den mat vi äter är säker mat, fri från läkemedelsrester, växtskyddsmedel och sjukdomar.

Petra Forsmark, 026-17 12 08
petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Landsbygdsprogrammet 2007-2013 avslutas men ett nytt tar vid

Samtidigt som planeringsarbetet startar för det nya landsbygdsprogrammet tilltar det avslutande arbetet för innevarande program.

Odling av grönsaker, växande grödor i framtiden. Foto: Kristina Homman

Pengar kvar?

I Gävleborgs län har vi totalt sett haft en jämn åtgång av medel för de olika åtgärderna. Omflyttningar mellan åtgärder har gjorts där det har varit möjligt. Till exempel har vi tagit från förädling och lagt till modernisering. I stort kommer det därför att vara nära tomt på de olika åtgärderna under sommaren och i vissa fall får vi göra prioriteringar enligt vår genomförandestrategi. Dalarna har och också förbrukat sina medel relativt jämnt förutom några få åtgärder som utnyttjats snabbare.

Både Dalarna och i Gävleborg har haft stor åtgång på medel för att till exempel investera för att modernisera och för att bygga bredband på landsbygden. De

möjligheter som funnits att flytta medel mellan olika åtgärder har utnyttjats även här för att försöka ta till vara medel i åtgärder som inte varit så eftertraktade, och som annars riskerat att inte utnyttjas. Det gäller till exempel från åtgärder för startstöd och bytveckling till åtgärder för modernisering och service. Länsstyrelsernas möjligheter till flytt av medel mellan åtgärder har ökat nu i slutet av programperioden för att kunna utnyttja så mycket av pengarna som möjligt.

Klimat och energi

Pengar har, under hela programperioden, även flyttats från gårdsstöden till landsbygdsprogrammet på nationell nivå. Överflyttningen kallas för modulerung.

Det har handlat om att förstärka det som kallas de fyra utmaningarna: Biodiversitet, vattenförvaltning, bioenergi och klimatfrågorna. Till de fyra utmaningarna lades satsningar inom mjölksektorn till. Det sistnämnda har inte varit svårt att hitta sökande till. Det omvända gäller investeringar i klimatåtgärder. I Gävleborg har endast en liten andel av dessa medel använts. I runda tal finns cirka 7 miljoner kr kvar där för olika investeringar som värnar om vårt klimat och sparar energi.

Efter den 1 juli

Det är nu och fram till och med juli som länsstyrelsen har kvar pengar till stöd på länsnivå. Den 1 september 2013 kommer Jordbruksverket att dra in alla länsbudgetar och lägga ihop dem i nationella potter för de olika åtgärderna istället. Detta görs för att ytterligare minimera risken för outnyttjade medel i slutet av programperioden. Under hösten kommer vi att kunna avropa pengar från dessa nationella potter, dock i konkurrens med resten av landet. För att vara säker på att din ansökan hinner handläggas innan programperioden är slut och för att öka möjligheten till att det finns pengar kvar ska du skicka in din ansökan om stöd före den 1 juli.

Solceller

Har du funderat länge på att bygga solceller, för egen energiförsäljning eller för försäljning?

Läs vår artikel i denna tidning och fyll i en ansökan redan denna vecka. Det finns, som tidigare nämnts, pengar kvar.

Vad händer i arbetet med det nya landsbygdsprogrammet?

När denna tidning går i tryck så är det inte lång tid kvar tills förhandlingarna mellan kommissionen, rådet och EU-parlamentet ska vara klara så att beslut kan fattas om det nya regelverket för jordbrukspolitiken i EU. Målsättningen är att man ska komma överens runt mitten av juni. Detta relativt sena beslutsdatum påverkar tidpunkten för när det nya systemet kan införas. Troligen blir det så att delar av landsbygdsprogrammet införs 2014, det handlar då om företags-

och projektstöd samt miljöinvesteringar. Det nya gärdsstödet såväl som de nya miljöersättningarna införs först 2015. (Detta innebär troligen någon typ av förlängning av nuvarande åtaganden och miljöersättningar). Det måste dock understrykas att detta är de besked vi har i dagsläget, saker och ting kan fortfarande komma att ändras. Självklart kommer länsstyrelsen och jordbruksverket att hålla er informerade om vad som gäller.

När möjligheterna och budgeten för jordbrukspolitiken bestämts på EU-nivå är det Sveriges tur att besluta hur vi

vill anpassa oss till de förändringar som införts. Sveriges medfinansiering i landsbygdsprogrammet kommer att beslutas om på nationell nivå under september 2013. Därefter går det att skriva färdigt det nya landsbygdsprogrammet för Sverige. När detta skrivs tror man att det vid årsskiftet 2013/2014 finns ett förslag till landsbygdsprogram att skicka för godkännande till EU-kommissionen, som sedan har upp till sex månader på sig att godkänna förslaget.

För våra båda län innebär detta att det finns en del att förbereda. En regional handlingsplan för genomförandet av landsbygdsprogrammet i länet behöver tas fram tillsammans med ett partnerskap i respektive län. Partnerskapet är en gruppering som bland annat ska representera näringslivet, ideella och offentliga organisationer i länet och som ska arbeta tillsammans med länsstyrelsen under programperioden för att till exempel anpassa handlingsplanen om nya behov uppstår. Arbetet med att sätta ihop dessa partnerskap pågår för fullt när detta skrivs. På länen har vi även alldeles nyligen fått i uppdrag från regeringen att börja med att göra så kallade SWOT-analyser, alltså en analys av våra läns svagheter, styrkor, möjligheter och hot. Detta ska sedan utgöra grunden för de val och prioriteringar vi gör för olika åtgärder i länet. Både i Gävleborg och i Dalarna kommer vi att på olika sätt involvera företrädare för olika intressen och verksamheter både i arbetet med våra "SWOT":ar och framtagandet av de regionala handlingsplanerna.

Landsbygdsprogrammet handlar inte bara om jordbruk. Både företagande inom andra verksamheter och ideella organisationer kan få stöd för att utveckla landsbygden. Stiftelsen Siljansfors skogsmuseum har fått projektstöd för uppbyggnad av ett flottningsmuseum. Foto: Henrik Hansson

Visning av sortförsök i ekologisk potatisodling. Foto: Kristina Homman

Annmarie Fagerberg
annmarie.fagerberg@lansstyrelsen.se
Berit Löfgren
berit.lofgren@lansstyrelsen.se
Jenny Larsson
jenny.larsson@lansstyrelsen.se

Solceller

– en ljus framtid!

Att producera delar av sin använda el med egna solcellssystem ökar i intresse. Det har under några år varit en konstant prispress på komponenterna och samtidigt har det blivit både enklare och bättre anpassade regelverk för egna solcellssystem på fastigheter. Att även finns ett statligt stöd för solcellssystem har också hjälpt till.

I april 2010 infördes nya regler för mikroproduktion, det vill säga produktion av el på den egna fastigheten under förutsättning att maximal effekt är 43,5 kW och att användningen är högre än produktionen på årsbasis. Det skapade en möjlighet för egna solcellssystem på fastigheten utan krångliga regelverk och kostnader för mätning. I takt med att kostnaderna för solcellssystem mer än halverades under en tre år skapades ett intresse som idag är rekordstort.

Värt att investera

- Idag är det ekonomi att investera i solcellssystem, säger Mattias Gustafsson, doktorand på Högskolan i Gävle. Även om det är en återbetalningstid på cirka 15-20 år, kortare om man får det statliga bidraget, så finns det ett stort intresse. Solcellstekniken är driftsäker och man kan räkna med en lång livslängd fortsätter Mattias. Återbetalningstiden för en installation diskuteras och debatteras flitigt i olika medier. Bengt Stridh, ABB och Mälardalens Högskola, har räknat på olika systemkostnader och olika antaganden, se gärna hans gedigna arbete på: <http://bengts.blogg.viivilla.se/>

När skiner skolen?

Det finns dock en del att tänka på. Solenergi producerar mest på sommaren då användningen normalt är som lägst. Det utreds om nettodebitering ska tillåtas i Sverige och utredningen ska vara klar i juni. Det innebär att användning och

produktion ”kvittas” på månadsbasis.

- Som det ser ut idag är det viktigt att så mycket som möjligt av den producerade elen används i fastigheten och inte exporteras ut på nätet, exporteras elen ut på nätet så får man sämre betalt, säger Björn Karlsson, professor i solenergi på Högskolan i Gävle och Mälardalens Högskola. Olika energi- och nätbolag hanterar frågan olika så ersättningens storlek varierar. Ett bra utformat nettodebiteringssystem skulle främja solcellsmarknaden och kunden, ja egentligen alla parter fortsätter Björn Karlsson.

Lika bra som i Tyskland

Tyskland är världsledande inom solcellstekniken. De var tidigt ute med ett förmånligt stimuleringsstöd för solcell-sproducerad el.

- Man glömmer ofta bort att vi har mycket sol även i Sverige säger Mattias, det är ungefär samma förutsättningar här som i norra Tyskland så är inte där problematiken sitter. Naturligtvis ska man effektivisera sin elanvändning också men idag är solcellerna ett alternativ som man också bör undersöka fortsätter Mattias

Solcellshotell

Många lantbruk har en lastprofil som passar solcellstekniken med en relativt hög baslast sommartid. De har vanligen också tak eller fasadytor lämpliga för solcellstekniken. Länsstyrelsen har tillsammans med Högskolan utbildat och informerat de kommunala Energi- och klimatrådgivarna i tekniken. De är viktigt verktyg för omställningen till ett mer hållbart samhälle och värda att ta en diskussion med om hur man kan komma vidare. Vad kan vara bättre än energi- och miljö i balans och krydda den egna tillvaron med lite egenproducerad energi.

Investeringsstöd finns för lantbruk inom landsbygdsprogrammet. Är du intresserad kontakta din länsstyrelsen.

Berit Löfgren

berit.lofgren@lansstyrelsen.se

Ett lantbruk utanför Bollnäs med solceller monterade på fasaden. Foto: Ulf Larsson

Förnybart som affärsidé

Projektet Energilots 2.0 drivs av LRF med stöd från Landsbygdsprogrammet. Syftet är att verka för affärsutveckling inom förnybar energi samt energieffektivisering på lantbruks- och landsbygdsföretag i Dalarna och Gävleborg.

Energilots 2.0 startade augusti 2011 och är en fortsättning på tidigare projekt Energilots i Dalarna. Det projektet bedrevs i Dalarna mellan 2008 och 2010 där många man undersökte många olika möjligheter och tekniker för energiaffärer och energieffektiviseringar på lantbruk och landsbygdsföretag. Energilots i Dalarna var från början tänkt att pågå ända fram till och med 2013 men medel ur Landsbygdsprogrammet var inte klara för så lång tid. Det gjorde att det fanns mer kvar att göra och fortsatt intresse för ett energiprojekt för landsbygds- och lantbruksföretag.

De erfarenheter som erhöles under Energilots i Dalarna utgjorde grunden för

nuvarande projekt Energilots 2.0 som även bedrivs i Gävleborg. Framförallt sågs ett fortsatt behov av stöd kring biogas och det har tagits fasta på i det aktuella projektet.

Exempel på aktiviteter som hittills genomförts i Energilots 2.0 är kurser i sparsam traktorkörning för att minska dieselförbrukningen på lantbruk, seminarier och studieresor om småskalig vind-, sol- och vattenkraft, närvärme samt stöd till de som vill satsa på biogas – allt för att fylla syftet att stötta landsbygdsföretag med potentiellt lönsamma energisatsningar.

Nu har LRF på nationell nivå startat projektet Goda Affärer på Förnybar Energi (GAFE). Det går i korthet ut på

att erbjuda subventionerad rådgivning till grupper eller enskilda landsbygdsföretag som söker kunskap inom affärsutveckling, juridik eller teknik.

I samverkan med Studieförbundet Vuxenskolan utarbetas också möjligheter till studiecirkel med hjälp av LRF:s studiematerial Energiföretagaren som stöd till att starta eller utveckla sitt energiföretagande.

Projektledningen tillgänglig för att hjälpa enskilda inom målgruppen att hitta rätt och agera bollplank för att komma vidare med sina idéer och behov kring energi på landsbygden.

Christian Blanck, 026-24 59 73
christian.blanck@lrf.se

Mjölkföretagare från Hälsingland studerar gårdsbiogas i Jämtland.
Foto: Henrik Axelsson

Bygg för – Lammproduktion

Hushållningssällskapet inbjuder till kursdag med inriktning ”bygg om för lammproduktion”. Förutom konkreta tips och idéer diskuterar vi utfodring, fårens krav på byggnaden och lagkrav vid ombyggnationer.

Tid: tisdagen den 11 juni kl 13.00–17.00

Plats: Dala-Järna, lokal Ja Järna, Myrbacka 82, 780 51 Dala-Järna

Program:

Vad krävs av byggnaden - Jenny Karlsson, HS

Utfodring - Åsa Odelros, HS

Studiebesök på Gladgården / Jonas Gustavsson

Vägbeskrivning: Dala-Järna ligger längs väg 71, 8 mil från Borlänge och knappt 2 mil öster om Vansbro. Ja Järna ligger mitt i samhället, adressen är Myrbacka 82, parkera på Hemköps parkering.

Avgift: 400 kr exkl. moms anmälan är bindande, kursavgiften faktureras efter kursen.

Anmälan senast 7/6 till Åsa Odelros 0706-97 66 11, 0291-336 13
asa.odelros@hushallningssallskapet.se

Följ med på en spännande studieresa i höst!

Svamp i Norr

Följ med på en spännande resa till goliatmusseronens hemtrakter i Västerbotten! Vi besöker den framgångsrika ekonomiska föreningen Svamp i Norr och får följa plockare i fält, höra om japanernas kvalitetskrav, följa kedjan av olika svampar från skog till avsalu m.m. På bussresan hålls föreläsningar av Coompanion och Hushållningssällskapet. Resan består av gemensam bussresa från Uppsala (ev. från Västerås), tre övernattnings, studiebesök och föreläsningar.

Datum: 28-31 augusti 2013

Deltagaravgift: 600 kr exkl. moms. Kostnad för logi och förtäring tillkommer.

Anmälan (bindande) senast 1 augusti till hskonsult@hushallningssallskapet.se

Mer information: Kikki Fors, 070-222 25 52.

www.hushallningssallskapet.se/hskonsult

Bygg för – hästverksamhet

Hushållningssällskapet inbjuder till kursdag med inriktning ”bygg om för hästar”. Förutom konkreta tips och nya idéer diskuterar vi utfodring, hästens krav på byggnaden, byggprocessen och lagkrav vid ombyggnationer. Vi avslutar studiebesök i skolans ombyggda stallar och ”Active stable”.

Tid: torsdagen den 13 juni kl 13.00–17.00

Plats: Stiernhööksgymnasiet, Rättvik

Program:

Vad krävs av byggnaden - Ingrid Ljung, HS

Utfodring - Åsa Odelros, HS

Vad ska man titta på?

Studiebesök ombyggda häststallar samt ”Active stable” på skolan/Lena Erkers

Vägbeskrivning: Skolan ligger på båda sidor om riksväg 70 vid Rättviks norra utfart. Receptionen finns i huvudbyggnaden ”Tunet”. Följ skyltarna Gymnasieskola och sedan Gymnasieskola Tunet. Sväng sedan vänster och kör rakt fram in på skolans huvudparkerings. Gatuadress är Masvägen 5. Vi träffas i byggnaden ”Masen” i matsalen.

Avgift: 400 kr exkl. moms anmälan är bindande, kursavgiften faktureras efter kursen. Kaffe och lunch 80 kr betalas på plats.

Anmälan senast 7/6 till

Åsa Odelros 0706-97 66 11, 0291-336 13

asa.odelros@hushallningssallskapet.se

Naturens rogivande kraft

Ta tillvara naturens tystnad i din turismverksamhet.
Tips och idéer på naturaktiviteter för dina gäster.

Kursomgång 1:

10-12 juni. Gälsgården strax norr om Vikarbyn.

Kursomgång 2:

10-12 september. Loka-Risbergs fäbod, 1,5 mil norr om Älvdalen.

Anmälan och information:

Sara Overud Wissman 018-56 04 35

www.hushallningssallskapet.se/hskonsult

HS Konsult AB / 018-56 04 00

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Hushållnings
sällskapet

Bussresa till Slätte ekodag!

Onsdagen den 19 juni har Länsstyrelsen Gävleborg bokat en buss som tar er tur och retur till Slätte Gård i Töreboda. Årets tema är vallen. Vallbrotsdemonstrationer med olika maskiner pågår hela dagen, massor med utställare finns på plats och det finns demoodlingar att titta på och föreläsningar att lyssna till. Fritt inträde. Läs mer på www.ekovax.se

Pris: 400 kr + moms per person inklusive frukostmacka och kaffe

Avresa Ljusdal: 04.00 med stopp i Bollnäs och Gävle

Avresa Töreboda: senast 18.00

Anmäl dig senast 12 juni

på www.kompass.lrf.se med utbudskod 19142

Petra Forsmark, 026-17 12 08, petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Kostnadsfri rådgivning från Länsstyrelsen om du vill restaurera igenvuxna betesmarker eller slätterängar.

Det tidigare öppna odlingslandskapet växer igen och landskapsbilden förändras. Många växter och djur är beroende av de öppna, solbelysta miljöerna i odlingslandskapet. Kulturlämningar som lador, stenmurar och gårsgårdar blir överväxta då markerna inte används. Om du restaurerar kan du rädda dessa natur- och kulturvärden.

Kontakta oss:

Gävleborgs län

Johan Färlin 026-17 11 83 (johan.farlin@lansstyrelsen.se),

Anders Johansson 026-17 11 46 (anders.s.johansson@lansstyrelsen.se) ,

Jan Moberg 026-17 11 52 (jan.l.moberg@lansstyrelsen.se)

Dalarnas län

Edward Wirgén 023-818 39 (edward.wirgen@lansstyrelsen.se)

Knackliekurs

Plats: Vid Norrboda gammelsta
Lördag 29 juni kl 09.00 – ca 16.00

Ledare: Staffan Lundaahl.

Knacklien får sin vassa egg genom att knackas med en hammare mot ett litet städ istället för att slipas på slipsten.

I kursen ingår även instruktion och övning i slätterteknik.

Kursen är kostnadsfri för deltagarna, men lieblad kostar 500 kr (obligatoriskt)

Ta med fika, lunch, sittunderlägg, arbetshandskar och hörselskydd

Max 8 deltagare

Anmälan senast den 23 juni på

www.lansstyrelsen.se/dalarna/aktivitetskalender

Märta Ohlsson, 023-811 30, marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Det finns rådgivning inom ekologisk produktion!

Funderar du på att lägga om till ekologisk produktion eller har du redan ekologisk produktion och behöver diskutera din produktion med en rådgivare? Länsstyrelserna i Dalarna och Gävleborg erbjuder i samarbete med HS Konsult AB, Deveco och Åsa Odelros rådgivning i ekologisk produktion. Besöksrådgivning kostar 1 000 kr medan telefonrådgivning i de flesta fall är gratis. Rådgivningen finansieras till största delen genom Landsbygdsprogrammet.

Åsa Odelros, husdjur

HS Konsult AB

0290-336 13, 070-697 66 11

asa.odelros@hushallningssallskapet.se

Victoria Thuillier, husdjur

(föräldraledig)

HS Konsult AB

0290-336 13, 070-236 25 45

victoria.thuillier@hushallningssallskapet.se

Petra Forsmark, husdjur

Länsstyrelsen Gävleborg

026-17 12 08, 070-649 12 08

petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Åsa Odelros, fjäderfä

Åsa Odelros AB

0291-610 41, 0706-97 66 11

asa@odelros.se

Nick Nancholas, ekonomi (bara i Dalarna)

HS Konsult AB

018-56 04 15, 0730-39 14 32

nick.nancholas@hushallningssallskapet.se

Hans Bovin, växtodling

Deveco

0650-56 71 10, 070-266 71 10

info@deveco.se

Kristina Homman, grönsaker och bär

Länsstyrelsen Dalarna

023-818 29

kristina.homman@lansstyrelsen.se

Karin Ellgardt Fredlund, grönsaker och bär

Länsstyrelsen Gävleborg

026-17 11 24

karin.ellgardt.fredlund@lansstyrelsen.se

Mats Selin, växtodling

Länsstyrelsen Gävleborg

026-17 11 32

mats.selin@lansstyrelsen.se

KALENDARIVM

Rådgivning – Våtmarker

Har du sankta områden som kanske inte längre passar för jordbruk? Eller har du ett dike där du skulle vilja bygga en damm? Du vet väl om att du i så fall kan få gratis rådgivning på plats. Vi kommer ut till dig och gör en första bedömning. I vissa fall finns det förutsättningar för att ge ersättning med 90 % av anläggningskostnaderna. Vi kan då också lämna synpunkter på utformningen, så att du får ut det mesta av din våtmark, vilket också kan betyda minskad näringsbelastning på närliggande vatten och ökad biologisk mångfald. Rådgivningsbesöket blir ett inledande steg. Om du sedan vill gå vidare, kan du söka investeringsstöd och de tillstånd som behövs.

Dalarnas län: Edward Wirgén 023-818 39, edward.wirgen@lansstyrelsen.se

Våtmark vid Ansta, Dalarna. Foto: E. Wirgén

Skötselplaner

Rådgivningen om skötsel av natur och kulturvärden i odlingslandskapet bekostas genom Landsbygdsprogrammet och är kostnadsfri för dig som deltar.

Vid ett besök hos dig går vi tillsammans igenom de skötselfrågor du har. Det kan handla om t.ex. restaurering och skötsel av betesmark eller slätteräng, träd och buskar i hagmarker, hur du kan sköta dina odlingsrösen, hamlade träd, åkerholmar och andra spår av äldre brukande för att gynna natur- och kulturvärdena. Efter besöket sammanställs råden i en skötselplan.

Anmäl ditt intresse till: Björn Nylander, MULE konsult tel 070-797 77 60. Begränsat antal platser.

Hur utfodrar du dina getter?

Madeleine Högberg arbetar som doktorand på SLU där hon forskar på getter och deras mjölk. I höst kommer hon att gästa hon oss och föreläsa om hur vi ska utfodra våra getter. Hon kommer även att berätta om hur utfodringen och annat påverkar mjölkens sammansättning och kvalitet, som ju har stor betydelse för ostutbytet. Så håll utkik i vår kalender till hösten, www.lansstyrelsen.se/gavleborg

Petra Forsmark, 026-17 12 08, petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Byggnadsvårdskurs

Tid: Lör - sön 17-18/8 + 31/8-1/9

Plats: Ett stenkast från Norrboda Gammelstad - Ore socken. 36 km norr om Rättvik.

Objekt: Timrad smedja

Kursledare: Jim och Kerstin Orr

Kursinnehåll:

- Lyft - säkring av byggnad
- Byte av stock
- Rundvandring på Gammelstan då vi synar byggnadssätt och reparationer som gjorts under de senaste 30 åren.

Vid anmälan får du kompletterande uppgifter om utrustning och ev.boende och mat/fika

Kursavgift: 1000 kr + moms, (1 250 kr inkl. moms)

Antal deltagare: max 8 . "Först till kvarn"

Anmälan senast den 24 juli på

www.lansstyrelsen.se/dalarna/aktivitetskalender utbudskod 19206

Märta Ohlsson, 023-811 30, marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Utbildning – Protein och falltal i brödspannmål

Vill du ha råd och tips om hur du ska lyckas få riktigt bra kvalitet på din brödspannmål?

Länsstyrelserna i Gävleborg och Dalarna bjuder in till utbildning under tre dagar med fokus på protein och falltal, viktiga kvalitetskriterier för brödspannmål.

Dag 1, 17 juni

Fältvandring i Bodarna, Bollnäs klockan 11.00 och Norr Sellnäs, Borlänge 18.30.

Vi tittar på vårvete, höstvete och speltvete. Vi diskuterar utveckling, kväveinnehåll, gödsling mm med fokus på grödans proteinvärde och andra kvalitetsmått.

Dag 2, augusti (datum meddelas snare)

Fältvandring i Bodarna, Bollnäs klockan 11.00 och Norr Sellnäs, Borlänge 18.30.

Vi tittar på samma grödor som i juni och diskuterar dess utveckling under sommaren och möjligheterna till bra proteinvärde samt strategi för bra falltal.

Dag 3, oktober

Kursdag i Storvik (program och datum meddelas senare)

Medverkande: Fredrik Andersson, rådgivare, växtodlare, Mats Selin, rådgivare Länsstyrelsen Gävleborg, Hans Bovin, rådgivare, Deveco
Fältvandringvärdar Jon Eriksson och Erik Emanuelsson

Anmälan: www.kompass.lrf.se med utbudskod 19150 senast 10 juni
mats.selin@lansstyrelsen.se, 026-17 11 32,
Hans Bovin, info@deveco.se, 0650-56 71 10

Kostnad: 400 kr + moms per företag. Ta med eget fika på fältvandringarna!